

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (360)
je številka ...
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill. "Delavci vseh dežela, združite se!"

Štev. (No.) 359.

Chicago, Ill., 28. julija (July) 1914.

Leto (Vol.) IX.

DELAVSKE VESTI.

Mali operatorji v Coloradu priznali unijo. Popolna zmaga stavke se bliža. Med premogarski Obtožba blaznjev v Arkansasu. Konvencija W. F. of M. v Denverju. Moyer zopet izvoljen predsednikom federacije. Negotovo pogajanje železničarjev. Druge vesti.

Denver, Colo. — Neodvisni, mali operatorji, ki nimajo zveze z Rockefellerjem, podpisujejo eden za drugim pogodbo s premogarsko unijo po celi državi. Stavka-joči premogarji šele zdaj vidijo, da njihov boj — eden največjih bojev v delavskem gibanju sedanjega desetletja — ni zastoj. Popolna in temeljita zmaga na celi črti se bliža in ne bo dolgo, ko se zmagojoči premogarji vrnejo na delo.

"Štrajk se ni bil v boljšem položaju odkar traja", pravi John R. Lawson, član mednarodne eksekutivne United Mine Workers of America. "Operatorji, ki vpsujejo skebske delavce od septembra lanskega leta, šele zdaj sprevidijo, da od skebov ne morejo pričakovati tistega rezultata kakor od izurjenih premogarjev, ki so delali pred stavko. Prepričali so se tudi, kar je poročal državni rudniški inšpektor, da unijski premogarji producirajo sorazmerno trikrat več premoga kakor pa neunijski. To spričujejo neodvisni operatorji, ki so podpisali pogodbo. Obene mje to dokaz, da neodvisni operatorji so premagali strah, ki so ga doslej imeli pred Rockefellerjevimi magnati. Kako dolgo bodo še zadnji vzdržali pokone ošabne glave, je majhno vprašanje; čas ni več daleč, ko bodo tudi oni morali podpisati pogodbo s premogarsko unijo."

General John Chase, junak žalostne slave, se še vedno trudi, da bi opral sebe in svojo hajduško milico pred javnostjo in kolikor mogoče očrnil štrajkarje. Pred kratkim je v družbi z majorjem Boughtonom izdal knjigo, v kateri po svoje opisuje dogodke v zvezi s štrajkom. Premogarska unija je v svojem odgovoru na to knjigo dokazala, da je Chase pisal same laži in obenem falzificiral zapisnik kongresne preiskave, iz katerega je po svoje zasul mnoge izpovedbe pri.

Denver, Colo. — V svojem poročilu letni konvenciji Western Federation of Miners je predsednik Charles H. Moyer 22. t. m. izjavil, da je William D. Haywood z ostalimi klikarji vred pri I. W. W. odgovoren za razdor med rudarji v Butte, Mont. "Haywood in pol tuceta drugih ljudi, ki so bili zadnja leta precej na glasu v krajevnem gibanju v Butte, so glavni povzročitelji notranjih spletk, ki so razdrle tamošnjo organizacijo," rekel je Moyer. Dalje je naglasil Moyer, da se nekateri klikarji, ki so bili poroženi na dvajseti konvenciji, vedno delali od tistega časa na to, da bi uničili rudarsko organizacijo in za tarčo so si izbrali buttsko unijo, ki je bila najmočnejša v federaciji. Ti so: Phil Christian, J. E. Bradley, Frank Curran, Joseph Shannon, Tom Campbell in Haywood. Moyer je priporočal, da se naj buttska unija reorganizira in I. W. W. požene iz tistega kraja.

Volilni komitej, kateri je preštel glasove oddane po članstvu potom referendumu za eksekutivni odbor, je poročal dne 24. julija, da so z veliko večino zopet izvoljeni C. H. Moyer predsednikom, C. E. Hahoney, podpredsednikom in Ernest Mills, tajnikom-blagajnikom.

Propozicija za združitev rudarske federacije z United Mine Workers of America je našla največje odobravanje. Posebni komitej dela na tem vprašanju in čim konvencija odobri ta korak, pojde

na splošno glasovanje. Moyer toplo priporoča združitev.

Fort Smith, Ark. — Velika porota v Greenwoodu je obtožila 37 stavkajočih premogateljev umora, požiga in izgrediv v zvezi s krvavimi boji v Prairie Creeku pred nekaj dnevi. Boji so se vršili med premogarji in rovkimi čuvaji, ki so bili oboroženi do zob. Zadnji so tudi izvali poboje, toda porota je po stari navadi vse zvrnila na delavce. Edina izjema je Cooper Langford, generalni upravitelj rorov, kateri je tudi obtožen, da je držal v prisilnem zaporu unijskega premogarja Victorja Bicknella.

Chicago. — Vladni posreovalci in zastopniki železničarjev ter železniških družb so imeli zadnje dni več sej, toda dosegli niso ničesar. Nobena stran noče popustiti. Železničarji se ne dajo odvrniti niti za las od svoje zahteve za osemurno delo po isti plači in upravitelji železnice si ne dajo vtepti v glavo, da je zahteva le-lavcov opravičena. Ako ne bo sporazuma še te dni, tedaj bodo zastopniki železničarjev — kakor izjavljajo — pretrgali pogajanje in določili datum stavke na 91 zapadnih progah.

Chicago. — Kako sijajno prosperiteto po milosti demokratov uživa delavstvo Chicago, je razvidno iz sledečega dogodka. Mrs. Leonora Z. Meyer, katere ima vodstvo čez komisijo za javno blagostanje, je pred nekaj dnevi priobčila oglas za deset delavcev. Drugi dan se jih je oglasilo — tri tisoč!

Denver, Colo. — Konvencija Western Federation of Miners je v petek sprejela resolucijo, v kateri obsoja župana Duncana v Butte in časopis "The Montana Socialist", ki sta raznesla vest, da je Moyer prosil guvernerja Montane za milico. V dveurni debati je Moyer zanikal, da bi bil prosil za milico glede nemirov v Butte na kar je konvencija zaključila, da sta župan Duncan in omenjeni časopis odgovorna za dotično vest. Izvoljen je tudi odbor petih mož, kateri ima preiskati to zadevo.

Trinidad, Colo. — Zadnji teden je zapustilo tukajšnje premo-goko-pe zopet čez dvesto skebov. Operatorji so že siti lova na skebe in zdaj vabijo štrajkarje, da se naj vrnejo na delo. Obetajo jim velike plače; nekemu štrajkarju z veliko družino so obljubili \$300 na mesec, ako gre delat. Kapitalistično časopisje v premo-garskem okrožju venomer piše, da se štrajk bliža koncu z namenom da bi premotili premogarje in jih pripravili do izdajstva. Ali štrajkarji so dobro poučeni o teh manevrih in operatorji nimajo vspeha niti ga ne bodo imeli dokler ne pripoznajo unije.

Columbus, O. — Operatorji pre-moga se bodo kmalu udali v za-hatve premogarjev, ker se boje nemirov, ako bi poskušali odpreti rove z neunijskimi delavci. Čim zavladala mir, katerega kalijo agi-tatorji I. W. W. v nekaterih okro-žjih, bodo operatorji brez dvoma popustili. Sedaj je prišlo na dan da je večina operatorjev bila pri-pravljena podpisati lestvico gla-se-šo se za 47 centov za premog nakopan s strojem in 67.6 centov za tono s krampom nakopanega premoga, ali ravno tedaj so pri-čeli nagajati I. W. W.-isti in to je operatorjem vzbudilo nado, da bo premogarska unija izgubila moč. Zadnji teden vršile so konfe-rence krajnjih zastopnikov v petih okrožjih, ki zavzemajo ma-lone pol države; položaj kaže, da se bodo zedinili glede pogodbe na kar se takoj prične z delom v teh okrožjih.

DELO IN KAPITAL PRED ZVEZNO KOMISIJO.

Chicago. — Zvezna komisija za industrijske zadeve, katere je minuli teden zaslila celo vrsto delavcev, kapitalistov in "nevtralnih" opazovalcev, je brez dvoma obogatela na gradivu za svoje študije glede boja med delom in kapitalom.

Zasliševanje se je vršilo v briljantni jedilni dvorani hotela La-salle. Prvi je bil zaslišan Dudley Taylor, advokat chikaške zveze delodajalcev. Najprvo se je po-hvalil, da je z lahkoto dobil "in-jection" zoper stavkajoče po-streškinje v restorantih, a nato je pa v začudenje vseh napadel sodišča, češ da "preveč" držijo z delavci. Po njegovem mnenju bi morali biti vsi sodniki izvoljeni za celo življenje, da se ne bi za-našali na delavske glasove.

Sodr. John H. Walker, predse-dnik illinoiške delavske zveze je rekel, da unijski delavci se lotijo sile le tedaj kadar jih najeti zlo-činci in milicarji z orožjem izsili-jo do boja. Dalje je rekel, da ka-pitalisti nikdar ne izključijo iz svoje srede takih, ki podkupujejo slabe delavske voditelje in plaču-jejo graft, dočim imajo vedno polna usta o "gratu" v unijah. Njegovo mnenje je, da edino so-lužezje zamore rešiti vprašanje med delom in kapitalom.

Ed. T. Bent, operator premoga v Illinoisu, je bil zelo odkrito-srčen. Povedal je, da illinoiški premogarji imajo zato boljše pla-če in zaprt delavnico, ker so njih — operatorji — "natepli" leta 1896. Lastniki rorov v Mi-chiganu in Coloradu bodo se tudi sprijanili z unijo kadar bodo "tepeji". Dalje je rekel, da je ne-zadovoljnost premogarjev v seda-njih razmerah popolnoma opravi-čena. Nima pa rad tujzemskih delavcev, ki ne znajo angleškega: taki delavci ne razumejo delovnih določb iti pogodbe. V Illinoisu je dan 25.000 mož več kot jih je pa trpa v okoliših premoga. On je za, da vlada regulira pre-mogokopi.

Sodruga Duncan McDonald, taj-nik illinoiške premogarske unije, je izjavil, da edino ljudska po-sest rorov zamore odpraviti se-danje žalostne razmere med pre-mogarji. Otožil je operatorje grafted, ki posujejo premogar-jem denar nad plačilnimi dnevi in računajo eset procentov ob-resti.

Sam Insull, oss lokalnega tru-sta za električno razsvetljavo, je smrti dušman delavskih unij. Po njegovem mnenju mora deloda-jalec narediti umeno pogodbo z vsakim delavcem posebej kadar ga najme. Javna last industriji je pri njemu mrtvo vprašanje, ki se ne bo nikdar obnečlo (!). Sovra-štvo do unij je pial tudi John Glenn, tajnik illinoiške zveze de-lodajalcev. Rekel je da so delav-ske organizacije sovražnik civili-zacije in da unija p cerkev ni-kakor ne gresta (!) skupaj. Chas. Piez, kapitalist, je tako, da bi se delavci in kapitalisti orga-nizirali skupaj v eno unijo! — Miss McDowell, nevtralna ura, je rekla, da delavcem so delavske organizacije potrebne, čpa so nekatere unije slabe. Ponjsem mnenju je edino zdravil demo-kracija v industriji.

PANAMSKI PREKOP OPET 15. AVGUSTA.

Washington. — Mornariški taj-nik Garrison je naznanil 23. t. m. da bo Panamski prekop dprt vsem trgovskim ladijam, ki ni-po-trebujejo več kot 30 čevljev vde, s 15. avgustom. Oficijelna otvri-tve kanala se bo vršila v maju leta 1915.

ATENTAT AVSTRIJE NA SRBIO!

Avstrija pričela škandalozno voj-no proti Srbom in posledica more biti splošno klanje v Evropi. Rusija se pripravlja proti Avstriji in Nemčiji ter Francija delata vojno pripra-ve. Srbi so ostavili Beligrad.

Avstrija je pretrgala diploma-tične vezi s Srbijo in vojna jo neizogibna. Zadnji četrtek je avstrijska vlada poslala Srbiji ultimatum, ki se je glasil, da mora Srbija v 48 urah uradno iz-javiti, da nima nobene zveze z atentatom na prestolonaslednika v Sarajevu, da mora zatreči vse-srbsko propagando in da mora dovoliti, da bodo avstrijski žan-darji iskali "zarotnike" na srb-skih tleh.

Srbska vlada je odgovorila na ultimatum v soboto zvečer in sicer v takem tonu, da nikakor ne more dovoliti, da bi avstrijski žandarji obiskali Srbijo, ker to bi pomenilo, da je konec neodvis-nosti in samostanosti srbskega naroda. Ta odgovor seveda Av-striji ni bil po volji in avstrijski poslanik je takoj zapustil Beli-grad.

Poprej, preden je Srbija odgo-vorila na avstrijsko noto, je pa srbski kralj Peter z vsemi člani svoje vlade odpotoval v Kraguje-vac, 60 kilometrov proti jugu. Z njim vred je odšla iz Beligrada srbska armada, ki je vzela seboj vse vladne arhive. Odšli so tudi bankirji z denarjem in vsi boga-tejši trgovci in privatni meščani. V Belgradu je ostalo le prebival-cio, ki je prepuščeno nemilosti avstrijskega vojaštva. Celi dan v soboto vršile so se v srbski pre-stolnici burne demonstracije pro-ti Avstriji.

Brzjavne vesti naznanjajo sle-deče:

Srbi ne bodo branili Beligrada. Umaknili so se z armado v notra-nje kraje v okolico Kragujevca, kjer so visoki hribi; tam bodo odbijali Avstrijce z vsemi silami. Avstrijske vojaške oblasti so 25. jul. aretirale generala Putnika, vrhovnega poveljnika srbske vojske, ko je bil na potu iz Stu-rije v Beligrad.

Črnagora naglo mobilizira v pomoč Srbiji. Avstrija ima vse polno vojaštva v Dalmaciji in 22 bojnih ladij v luci Katara. Po celi Avstriji je zavladala ostracenzura. Časopisje ne sme nič pi-sati o gibanju armade. Na Dunaju in v drugih večjih mestih rogo-vili vojni hujskači, ki vpijejo kakor pobesneli, da je treba vse Srbe poklati.

Rusija se pripravlja na vojno proti Avstriji. Car je ukazal mo-bilizirati pet armadnih korov in na meji Galicije je baje čez en milijon Rusov. Nemški cesar je ukazal, da se ima cela nemška flota zbrati v norveškem vodovju. Ako Rusija napade Avstrijo v obrambo Srbije, tedaj mora Nemčija kot zaveznica Avstrije napasti Rusijo; na drugi strani je pa prisiljena Francija in Anglija, da branita Rusijo.

Srbija, katere je vsled svojih zadnjih dveh vojn na Balkanu silno izžrpana, zamore postaviti na bojišče največ 300.000 vojakov, ako pokliče vse sposobne moške pod orožje. Stalne armade ima le 36.000 mož. Na drugi strani ima Avstrija 415.000 mož stalne armade, v vojnem času zamore spraviti na noge 800.000 mož.

Tako govore brzjavni zadnje sobote in nedelje. Istočasno so pa na delu mirovne sile, ki skušajo odvrniti zločinsko klanje med Avstrijo in Srbijo, katero lahko povzroči splošno evropsko vojno. Vsak pameten človek pa mora z največjim gnjevom obsojati tužno početje cesarske Avstri-je, katere hoče oprati umor dveh

ničvrednih individijev v krvi ce-lega srbskega naroda.

Sedaj je čas, da zavedno delav-stvo Evrope in Amerike vstane in govori kakor je treba govoriti velemorilecem, velerazbojnikom in vobče velehudodelcem po "mi-losti božji"!

Najnovejši vesti. Srbi so pričeli streljati na avstrijske bojne la-dije, katere prevažajo vojake po Donavi. 90.000 srbskih prebival-ciev je zapustilo Belgrad in se pre-selili v notranjost dežele. Srbi raz-strelili pri Belemgradu most čez Donavo. Glavno poveljništvo čez srbsko armado je prevzel najsta-rejši sin kralja Petra, bivši pre-stolonaslednik Jurij. Rusija po-šilja nove vojne kore na mejo. Po pariških ulicah se vrče velike de-monstracije in klicie — do Berlina in v Alzaco in Loreno. Fran-cozje hočejo nazaj ves svet do reke Rene, katerega so jim vzeli Nemci 1881. Poveljnik nemške armade, grof von Moltke hiti s mobilizacijo. Lahko se vname splošna evropska vojna.

RDEČI TEDEN.

Naša stranka je odredila, da se prične s 6. septembrom t. l. "rdeči teden" za ameriške socia-liste, ki ima trajati sedem dni. V tem tednu je tudi delavski praz-nik "Labor Day", kar nudi lepo priliko za uspešno propagando.

"Rdeči teden" pomeni podvo-jeno in potrjeno agitacijo za socialistično stranko in naše časo-pisje. Sodruga Lanfersiek, eksek-utivni tajnik stranke, pričakuje najmanj deset tisoč novih članov in 100.000 novih naročnikov za strankino časopisje v vseh jezikih.

"Rdeči teden se je porodil v Evropi in dosegel najsilnejše vspehe v Nemčiji, Belgiji, Fran-ciji in na Angleškem. V Nemčiji je stranka pridobila 140.000 no-vih članov v enem tednu.

V Ameriki ne smemo zaostati in prepričani smo, da bo tudi naš "rdeči teden" prinesel lepe rezul-tate. Zato pa vsi sodrugi na delo. Vsak član naše Jugoslovanske socialističke zveze mora pridobiti v tem tednu naj enega novega člana in vsak aktiven naročnik saj dva nova naročnika za "Pro-letarca".

Naprej!

HUERTA BO MORAL NAZAJ.

El Paso, Tex. — Roberto Pes-quira, kateri tukaj zastopa konsti-tucionaliste, je izjavil pred nekaj dnevi, da bo konstitucionalistična vlada zahtevala deportacijo Huerte od tiste države, kjer se bo nastanil, čim se organizira v Me-xico City. Nova vlada bo zahte-vala, da se mora Huerta izročiti Meksiki, kakor kriminalni ubež-nik, kateri je odgovoren za umor bivšega predsednika Madera in podpredsednika Pino Suarez.

Rebelna armada se počasi po-miče proti glavnemu mestu. Carranza zahteva, da mora Car-bajal svojo začasno vlado brezpo-gojno izročiti konstitucionalistom če hoče, da ne bo več prelivanja krvi. Glavni stan rebelne vlade je sedaj v San Luis Potosi od koder se ima preseliti v Mexico City.

HARDIE JE OŠTEL KRALJA.

Znani sodrug Keir Hardie v Londonu je zadnji teden v "La-bor Leader-u" prijel kralja George-ja v zvezi z dogodki na Irskem radi homerulske postave. Hardie piše med drugim sledeče: "Kralj George ni noben držav-nik. Njegov oče je bil saj vese-ljak, toda George pa še tega ne zmore. Če bi se kralj George po-rodil v prosti delavski masi, bil bi danes najbrž navadni potepuh po uličnih vogalih."

ZADUŠEN ŠTRAJK.

Generalni štrajk v Petrogradu in drugih mestih uničen v enem tednu. Veliko mrtvih in ranje-nih. Kozaki sekali po delavcih.

Generalni štrajk v Rusiji, kate-ri je izbruhnil pred enim tednom, je uničen. Tako saj trdijo zadnje vesti, ki prihajajo iz Petrograda. Dali so se delavci le umaknili iz pozorišča za negotov čas na kar pričnejo boj znova, o tem seveda vesti molče.

Štrajk je bil najljutejši v Petro-gradu, Moskvi, Rigi in Baku. Okrog 200.000 delavcev iz vseh industrij, včevši železničarje, je šlo v boj. Kruta carjeva vlada je seveda takoj oborožila kozake, ki so pričeli krvavo delo. 23. julija je počivalo v Petrogradu vse delo v 150 velikih tovarnah. Poulična železnica ni vozila in vsi časopisi razen oficijelnega "Novoje Vre-mje" se niso tiskali. Prečni dan je prišel v Petrograd francoski predsednik Poincare obiskat car-ja in zato se je carska vlada za tisti dan vzdržala klanja delav-ciev, ker se je menda sramovala. Štrajkarji so izrabili predsedni-kov prihod in celi dan burno de-monstrirali v prilog republike. Čim je pa Poincare odšel, dobili so kozaki povelje, da udarijo na delavce.

24. julija vršili so se na petro-grajskih ulicah krvavi boji med kozaki in delavci. Pet delavcev je obležalo mrtvih in veliko število ranjenih. Štrajkarji so prevrnili poulične kare in jih porabili kot barikade izza katerih so odbijali kosaške zveri. Kozaki so poska-kali iz konj in streljali salvo za salvo v vrste štrajkarjev, ki so končno morali bežati.

V Rigi je zaštrajkalo 40.000 delavcev in tudi tam so kozaki iz-zvali krvave izgrede.

Krvavoroki car, kateri živi v večjem strahu za svoj iz mrtva-ških glav zgrajeni tron, vidi v tem štrajku politično revolucijo. Vladni špijoni so poročali, da eksistira v Moskvi in drugih me-stih tajna revolucionarna organi-zacija pod vodstvom socialistov ki ima namen pri prvi priliki strmoglaviti monarhijo. Samo v Petrogradu pripada baje 20.000 delavcev tej organizaciji. Carjevi krvniki sedaj vlačijo v zapore na stotine delavcev, ki so na sumu, da so se zarotili zoper brutalno car-jevo vlado.

Car lahko pogazi štrajkarje s svojimi divjimi kozaki, toda duha revolucije ne bi nikdar zatrl.

NOV DELAVSKI ZAKON ČAKA VOLILCE V CALIFORNIJI.

Sacramento, Cal. — Volilci v državi v Californiji bodo v no-vembru t. l. glasovali potom re-ferenduma o novem delavskem zakonu, ki zapoveduje osem ur dela v celi državi. Bolj drastične zakonske predloge še ni bilo v Californiji, kakor je ta. Predlogo je izdelal sodrug Kingsley, edini socialistični zastopnik v califor-niški zakonodaji in jo najprvo predložil v zbornici, katere je pa predlogo — seveda! — zavrgla. Na to socialisti po celi državi na-birali podpise in nabrali so jih več kot so jih rabili, da so zamogli predlogo staviti na referendum. Predloga določa, da ne sme no-ben delodajalec držati delavcev in delavk več kot osem ur na dan ali več kot 48 ur v tednu na delu — razen v slučaju nevarnosti pred nesrečo — in vsak delodajalec, kateri krši ta zakon, se ima kaz-novati z najmanj \$50 in ne več kot \$500 globe ali najmanj z 10 dnevi in ne več kot 90 dnevi za-pora.

Splošno mnenje je, da bo zakon z veliko večino sprejet.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in urednik: —
Jugoslovanska delavska tiskovna družba
v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivalit je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe

Pr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year. — — — — —

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4006 W. 31. STREET, CHICAGO ILLINOIS.

Telephone: LAWNDALE 9677

K DOGOTKOM V BUTTE.

(Konec.)

"Kaj je vzrok rebeljona? Rebeli navajajo sledeče vzroke: prvič, da Moyer in eksekutivni odbor predolgo drži svoja odbornišva; drugič, da so bili asesmenti previsoki; tretjič, da je bil graft v odboru buttske unije in da je bila "mašina", ki je vladala po svoje; četrtič, da ima Moyer, eksekutivni odborniki in krajevni odborniki v Butte svoje farne in letovišča v Montani, Coloradu in v Californiji itd.

O graftu v krajevni uniji jaz ne vem. Tisti, ki tožijo o graftu, so sežgali knjige in listine ter zastrelili blaginjo (safe). Ako je bilo kaj krivega, tedaj izgleda, da so krivci sežgali knjige. Jaz mislim, da je krivda na 7000 članih, ki so pustili, da se šest odborov "igralo konja" z njimi. Pravila, ki vladajo Western Federation of Miners, so ravnotako demokratična kakor pravila vsake druge unije, toda do danes še ni bilo pritožbe od unije štev. 1 v Butte na glavni odbor v Denveru glede grafta.

Kar se tiče velikih asesmentov, bi bilo boljše, da molčijo. Tukaj so številke glede asesmentov: Tekom štrajka v Michiganu, ko je 30.000 do 40.000 mož, žen in otrok potrebovalo hrano in obleko, plačevali so rudarji po \$2.00 mesečno za dobo deset mesecev. Najvišji asesment razen tega, odkar obstoji W. F. of M., je bil \$1.00 na mesec ob času štrajka v Black Hills za dobo dvanajstih mesecev; ta asesment je znašal 31/3 centa dnevno. Vsi asesmenti zadnjih dvajsetih let znašajo \$74.50 — \$3.72 1/2 centa letno, \$39.9-10c mesečno, 7.1-6 tedensko in \$1.1-5 dnevno.

Premogarji so plačevali 10% svoje mezde ob času štrajka na polju trdega premoga. Plačali so več tridesetih asesmentov. Tekom štrajka v bakrenem okrožju gornjega Michiganja je več krajevnih unij v Illinoisu in drugod prostovoljno plačevalo asesment kljub temu, da so istočasno plačevali velike asesmente svoji mednarodni uniji za štrajkarje v West Virginiji, Coloradu in v Vancouveru, British Columbia ter kljub temu, da mnogi niso delali več kot dva dni v tednu. Vrh tega pa plačujejo premogarji v Illinoisu 1% svoje plače v obrambni sklad že več let.

Izgovor, da je Moyer in z ostalimi odborniki predolgo na čelu unije, je piškav; pravila glede volitev so jasna in odločila je članstvo, ker jih je volilo. Pred tremi leti so delegatje na konvenciji na priporočilo Moyera sprejeli referendum za volitve odborov. Takoj prve volitve s splošnim glasovanjem so bile najbolj težavne, kar jih je še kdaj bilo pri W. F. of M. Neki Tom Campbell, kateri se je sam postavil za vodjo z namenom, da uniči organizacijo, je bil kandidat za predsednika proti Moyeru; vodil je infamno kampanjo z obrekovanjem in častikrajo. Prišel je na konvencijo v Victoru in delegatje so mu dali dva dni časa, da dokáže svoje trditve proti Moyeru,

dokazal ni nič. Konvencija ga je takrat izključila iz organizacije in od tedaj je bil vodja I. W. W. v Butte. Pri zadnjih volitvah je iskal nominacijo za predsedniškega kandidata Bill O'Brien, zvest bratce Campbella, toda dobil je le dve krajevni nominaciji v celi jurisdikciji; treba je pa bilo pet nominacij za dosego kandidature. Moyer je dobil vse ostale nominacije vsled tega, je O'Brien tudi eden voditeljev "bumarije". Ako je Moyer slab človek in neprijazen pri članstvu, zakaj potem člani glasujejo zanj s tako veliko večino? In zakaj so mu ravno tile rebeluhi tako nasprotni? Ali morda zato, ker je bil s silo izgnan iz Black Hills? Ali zato, ker je bil napaden in skoraj umorjen v Cripple Creek? Ali zato, ker je bil toliko mesecev v zaporih in po nedolžnem dve leti v Idaho? Ali mogoče zato, ker je bil obstreljen, pretepen skoraj do smrti in deportiran iz Michiganja? Početje njegovih protivnikov je neopravičeno, brutalno, strahopetno in zločinsko!

Butte je bil znan po širokem svetu kot "Gibraltar unionizma". Razdor med delavci v Butte bo imel morda večje posledice za splošno delavsko gibanje v Montani kakor pa mnogi mislijo. Vzele bo veliko truda in dela za bona fide unioniste preden izravnaajo stvar. Zmerni rudarji so se že prijeli dela, da rekonstruirajo staro unijo in jaz trdno upam, da bodo rudarji, ki so bivali in delali v Butte, ugledali celo stvar v pravi luči ter pognali "direkt-akcioniste" iz svoje srede. "Rump-unija" ne more obstati. To trdi vsak, kateri sodi trezno. Končno bodo rebeli zopet prišli v prvi tir in Butte bo zopet močna trdnjava organiziranega delavstva. In kadar sezidajo nov delavski tempel, bi jaz priporočal, da postavijo v vzhodu — stopnice, da bo bolj varno za vsak slučaj.

Moyer ostane v Heleni nekaj časa. Če bi šel nazaj v Butte, bil bi gotovo ustreljen ali linčan. Predsednik delavske zveze v Montani, Donaghue, bo šel tamkaj čim se duhovi pomirijo. Tudi on je trn v peti I. W. W.-istom."

To je poročilo sodruga Jamesa Lorda, predsednika rudniškega departmeta v eksekutivi American Federation of Labor. Na podlagi tega poročila, kdor ga pazno študira, si vsakdo lahko ustvari približno pravo sodbu o rebeljonu v Butte — razen tistih, seveda, ki imajo trde predsodke in ki so fanatiki. Tem pa ne pomaga nobena "žavba" — edino čas jih bo spametoval. Zanimanje sodrugov v Butte, da nova unija nima nič opraviti z I. W. W., se slabo strinja z dejstvom, da je bil 4. julija v Butte Arturo Giovannitti, urednik glasila I. W. W. in eden izmed glavnih voditeljev "velike unije", kateri se ni obotavljal v svojem govoru dati kredit svoji organizaciji za "slavno delo" v Butte. Rekel je, da I. W. W. mora voditi revolucijo proti Western Federation of Miners in da nova unija v Butte bo kmalu del I. W. W. Dalje je povelil dinamitiranje unijske dvorane in zasmehljivo omenil, da na mestu, kjer so razvaline dvorane, morali bi postaviti nagrobni kamen z napisom: "Tukaj počiva mir in prosperiteta 36 let."

Ali to ne dokazuje dovolj, da je I. W. W. na delu v Butte?

NACIONALIZEM IN DELAVSTVO.

Nacionalni šovinizem gre zopet v klasje, kakor že dolgo ne in vzporedno z nacionalističnim jokanjem in robananjem gre gonja zoper socialno demokracijo. Liberalci in klerikalci tekmujejo s kričanjem in mahanjem, kdo da bo bolj nacionalen; in ker se pač lahko pripleza na vrh Triglava, ne pa še nadenj, morajo nacionalisti, ki so že davno dosegli vrhunec šovinizma, postajati vse absurdnejši. V tem demagoškem napenjanju namreč ne gre za to, da se obvaruje kakšna pravica in utrdi resnica, ampak le za to, da se na čim cenejši način dela reklama. Metoda je povsem enaka kakor pri dvojici kričavih trgovcev ene stroke, od katerih ne eden ne drugi ne misli na to, da bi resnično dobavljali boljše, ampak si oba belita glave, kako bi drug drugega prekričala in si odjedala ku-

povalce z bombastičnimi priporočili in z zlaganimi priznanji. Nacionalisti napadajo socialno demokracijo javno, ker se ne poslužuje tudi ona tega načina. V duši so pa popolnoma zadovoljni, ker ni ne hrepene po novi konkurenci; zadovoljni so seveda le v omenjenem zmislu, zakaj socialno demokratična kritika jih prav tako malo veseli kakor socialno demokratično delo. Danes očitajo socialni demokraciji pomanjkanje narodnega čuta; če bi pa kakšnih hudoben duh zmedel socialistične glave, da bi začele po navidezni želji nacionalistov trobiti v šovinistični rog, bi se hitro prepričali, da tudi na ta način ne bi našli nobene milosti pred narodnjakirjo.

Očitane brez narodnosti, s katerim love nacionalisti kaline, je neumno. Socialni demokratje ne taje narodnosti, tudi ne zatajujejo svoje narodnosti, ne prezirajo narodnega vprašanja, ne morejo pa iz narodnosti napraviti tistega malika kakor narodnjakarji in se pred njim valjati v prahu in blatu.

Kdor bi slepo verjel šovinistim, bi moral misliti, da je narodnost človeku od Boga vcepljena svota vseh dobrot, da je narodnost vse, drugo pa nič ali skoraj nič. To pa enostavno ni resnično. Narodnost je zelo majhna reč, in kdor nima v svojem idejnem zakladu nič drugega kakor njo, je prav usmiljenja vreden revež. Narodnost ni nič več kakor ena izmed različnih postaj med osebnostjo in človeštvom. Zato ima pač nekaj vredno-

slabokrvni; Čehi in Poljaki se oblačijo kakor Švedi in Španci; vsi se vozijo po železnicah, telegrafirajo, telefonirajo; povsod se eni zanimajo za znanost, drugi za trgovino, tretji za glasbo, četrti za hribe; povsod stanujejo po hišah, umajo trge, šole, kasarne, cerkve; zabave v Ljubljani so podobne graškim, dunajskim, berlinskim zabavam.

Kulturni narodi imajo prestaro skupne življenje, da bi se mogli mednje postaviti kitajski zidovi. Potreba je ustvarila promet med tujimi, najoddaljenejšimi plemeni, davno preden se je pisala zgodovina. Ko se je razvilo prvo primitivno kamnito orodje, so ga jeli v nekaterih krajih, kjer je bilo v izobilju materiala, obrtno izdelavati in so ga raznašali daleč daleč, ter zamenjavali za druge produkte, za kože, rogove, živalske kite. Stari, divji rodovi niso po vsem svetu obenem prišli na misel, da bi krotili divje živali in jih spravili v svojo službo; iz krajev, v katerih se je pojavil tak napredek, se je širil dalje in dalje. Tako se je raznašalo semenje, orožje, pozneje tkanine, baker, bron z menjalno trgovino. In človek se je učil od človeka. Že Nomadi so posnemali, kar so našli koristnega pri drugih. Čimdalje pa je napredovala civilizacija, tembolj so prehajale lokalne iznajdbe in pridobitve v splošno last.

Kdo bi mogel danes dognati, kje je bilo izumljeno prvo kolo, kje prva motika? Nobeden današnjih kulturnih narodov ne more

in silnejši, absolutnejši in absolutnejši. Ugojen, okrepean, poteptan s težko peto zdobi z železno pestjo vse, kar mu je na poti. Malo rokodelstvo izdihuje pod njegovo hojo srednje obrate uničuje; manjša kapitalistična podjetja silijo, da se stope v velikem kapitalizmu. Mala obrt je že proletarizirana. Kjer še za silo živi, se mora prilagoditi novim kapitalističnim zakonom. Krojaški mojstri stopajo v službo konfekcije in se le še po imenu ločijo od drugih krojaških delavcev; čevljarji prodajajo izdelke tovarn in se sicer omejujejo le na popravke. Ključavničarji naročajo ključne in ključavnice iz fabrik. O nesamostalnosti uradnikov, učiteljev, profesorjev ni treba izgubljati besed; tudi oni hočejo nočes služabniki kapitalizma, ki je osvojil državo, dovaja dežele in občine, izrablja militarizem za svoje namene in sili znanost v svojo službo.

Gospodarsko se ločita dva sveta, oba internacionalizirana po sili razmer. Mednarodno je kapitalizem in pod nobeno krinko ne more biti drugačen. Mednarodno je izkoriščanje. Mednarodno je nasprotnik delavstva, ki produciira, in delavskega ljudstva, ki konsumira.

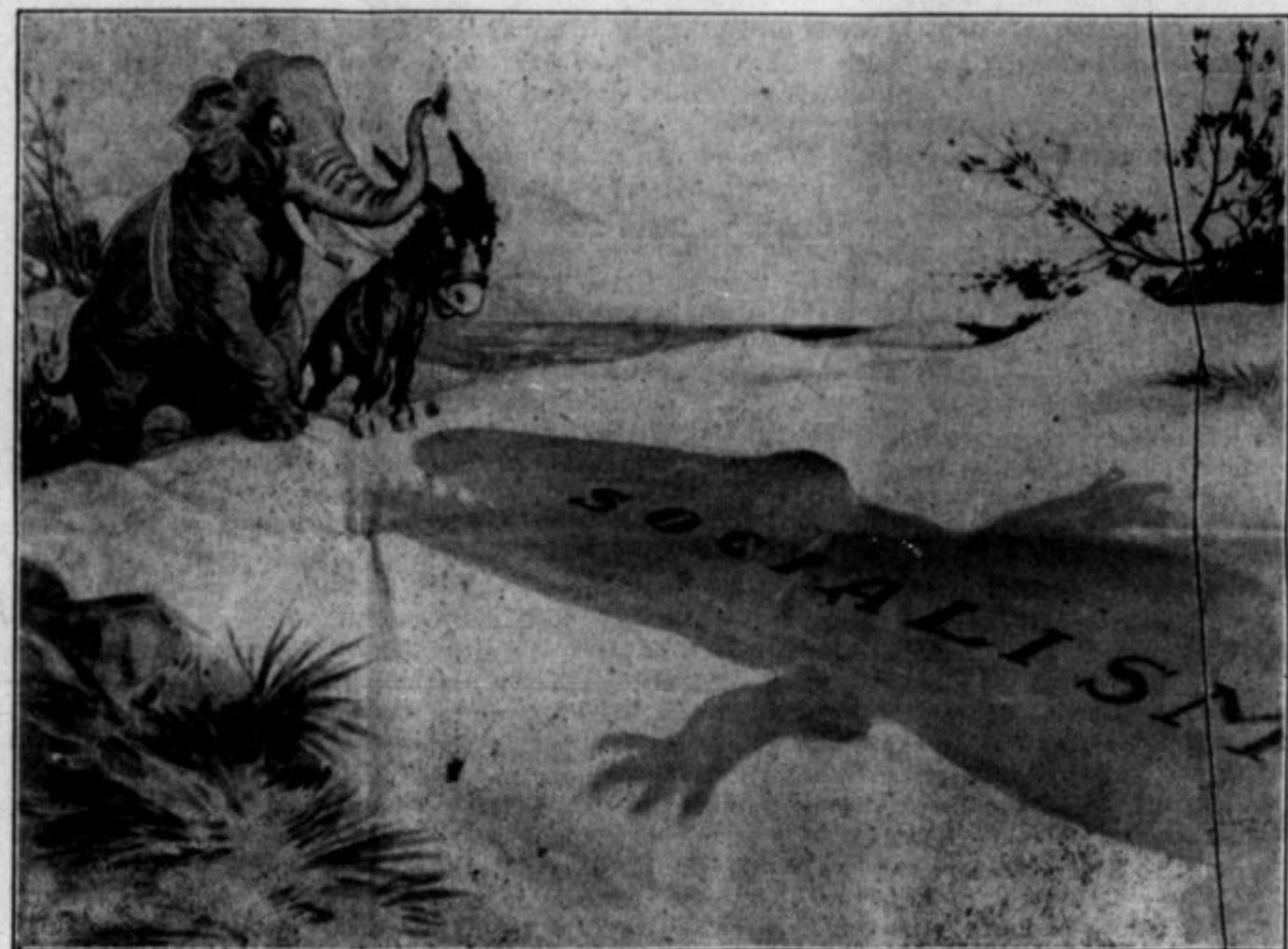
Mednarodni so interesi kapitalizma, mednarodni so tudi interesi proletariata. In kakor je kapitalizem mednarodno organiziran in še venomer izpopolnjuje svojo internacionalno organizacijo, tako je tudi za proletariata mednarodna organizacija neizo-

močnejšega nad drugim šibkejši, mi je bilo odpravljeno primitivno enakopravno razmerje človeštva. Na podlagi gospodarske in razredne razdelitve človeške družbe so se osnovala socialne hierarhije, družabna načela in razredni zakoni. Odtod vsa gospodarska, politična in moralna zla sedanje socialne uredbe. Odtod tisoletni boj med razlaščenim in zatiranim ljudstvom in gospodujočimi monopolizatorji bogastva, institucij in zakonov, tisoletni boj, ki se je že bil v vse obširnejši in silnejši obliki vdavnih dobah človeštva.

Napačno bi bilo misliti, da so socialni boji produkt kapitalistične dobe. Kapitalizem je le podal razrednemu boju smoter, obliko, in cilje, ki so bili zatiranim slojem srednjeveških in prejšnjih dob neznane. Posebni usodni pomen sedanjih bojev med kapitalizmom in delavstvom obstoji v dejstvu, da prestavlja kapitalizem zadnjo obliko izkoriščanja in zatiranja na podlagi razredne razdelitve in da je po dovršitvi kapitalističnega procesa neizogibna zmaga razlaščenega proletariata, ki bode preuredil družabni sistem na podlagi popolne in splošne gospodarske in politične enakopravnosti vseh slojev.

Razredni boj ni le produkt kapitalističnega sistema. Vsa človeška zgodovina nam pripoveduje o večnem nasprotju med družabnimi sloji.

Od časa ko so se med orientalskimi narodi osnovala prve organizacije in se bili prvi boji, pa do plovov grške-rimljanske dobe ter do bojev heretikov in prvih svobodnih meščanov za autonomijo občin, so se že mnogokrat spuntali narodi. Zastava revolte je zavihrala že mnogokrat nad nečlovečnimi množicami rebelov; kri je tekla, ječe so se napolnjevale, na grmadah in vislicah se je žrtvovalo puntarje. Mnogo bojev je bilo brezuspešnih, mnogo revolucij premaganih. Boj ni zato nehal. Stari sistemi so se morali umakniti novim. Nove ideje so zavzele mesto starih nazorov. Spreminjale so se dobe in razredi, načela in zakoni. Dobi poganstva je sledilo krščanstvo, ki je uničilo grškoroimljansko cesarstvo, dobi srednjeveškega krščanstva je sledilo, po vekovnem boju heretikov in rebelov, doba renesanse. Feudalizem; je nadomestil patriarhalizem; kruti dobi feudalizma je sledil po zmagi francoske revolucije sedanji kapitalistični sistem, ki se tudi že približuje dovršitvi svojega razvoja. Vsaka doba človeštva ma svoje razrede, svoje institucije in zakone in svoje revolucije. Kapitalistični sistem je le produkt vedno se spreminjajočih oblik družabnega razmerja.

sti, nikakor pa ji ne gre tista absolutna veljava, ki jo zahtevajo šovinisti.

Nacionalizem ni nikakršen element napredka, ampak je sam po sebi reakcionaren in služi se za krinko in zaščito vsakovrnega nazadnjaštva. Seveda nacionalisti sami ne žive po svojih naukih; oni deklamirajo tjevdan fraze in fraze, pa niti ne pomislijo na njih pomen in vsebino. Če pa bi morali narodi res živeti po nacionalističnih teorijah, bi se moral največji del človeštva vrniti v barbarstvo.

Pretirano nacionalno malikovalstvo je smešno že zategadelj, ker žive ravno oni, ki največ kriče o narodnosti, najbolj internacionalno. In drugače tudi ni mogoče. Resnično nacionalni so pravzaprav le divjaki. Ašanti imajo svoje šege, ki se popolnoma razlikujejo ne le od vseh evropskih, ampak tudi od arabskih, berberskih in od šeg drugih zamorcev. Pri Hotentotih teka glavav plemen na svetlo kakor vsak njegov podložnik. Vsi Eskimi se enako oblačijo, enako stanujejo, enako jedo in pijejo, so enako nacionalno nesnažni in babjevrni. Papuanca človek takoj razloči od Japonca, od Evropejca, od zamorca, od Indijanca; razloči ga po vsem, ker je od zunaj in od znotraj ves Papuanec.

Kdo bi ločil člane evropskih narodov, dokler sami ne povedo, kaj da so? Med Francozi in Italijani kakor med Nemci in Slovani se najdejo okrogle in dolge glave, raznobarvni lasje, raznobarvne oči, visoke in nizke postave, flegmatiki in koleriki, polnokrvni in

trditi, da so to njegove iznajdbe. Nihče ni poznal Nemcev, Francozov, Slovencev, ko so ljude začeli postavljati kolibe, zamenili les s kamenom, kamen z opeko. Kdor bi hotel biti dosledno nacionalen, bi moral odklanjati vse, kar je tuje; koliko ljudi bi tedaj smelo sestiti na železnico, vzeti knjigo v roko, spati v postelji, oblačiti zimsko suknjo, čitati na papirju z linotipom postavljene in na rotacijskem stroju tiskane časopise?

Resnično življenje postaja od dne do dne bolj internacionalno. In le ne ta načip se more pospeševati napredek. Nacionalna fraza doni in bobni, ali stvarno ne more preprečiti dejanskega mednarodnega zblizevanja, ki izvira iz razmer in potreb. Zato je ta fraza votla, in le s svojo sugestijo, kateri podlegajo kratkomiselni, nesamostojni ljudje, škoduje.

Medtem ko nam vsak dan kaže to zblizevanje in izenačenje, to naraščajoče internacionaliziranje, ki se opaža celo v jezikih, se pa širi in poglablja drug prepad. Razlike med Slovincem, Nemcem, Italijanom, Čehom, Dancem kopne, razlike in stvarna nasprotja med razredi se pa množe in povečavajo. Mednarodni napredek je ustvaril kapitalizem. V družbi s privatno lastnino bi bilo nemogoče temeljito izrabljanje tehničnih pridobitev brez velikanske finančne sile, ki se izraža v kapitalizmu. Ta pa nemore uspevati brez izkoriščanja, zakaj izkoriščanje je njegovo življensko sredstvo. Z izkoriščanjem se redi, z izkoriščanjem pomnožuje svojo moč, pridobiva sposobnost za novo izkoriščanje, in postaja tako silnejši

giben pogoj obstanka, napredka in končne rešitve.

Vpričo mogočnega socialnega vprašanja, ki pretresa ves svet in odločuje vso bodočnost človeštva, je nacionalistična fraza malenkosten romanticizem. Če se pa hoče z njo ovirati mednarodna združitev delavstva, je to zločin. Nacionalizem, ki odvrača delavce od internacionalne organizacije, opravlja vede ali nevede službo kapitalizma.

Če bi to temeljito preudarili oni, ki si prisvajajo vodstvo malih narodov, bi se morali ustrašiti svojega lastnega početja. Zakaj če je resnica, da so mali narodi kapitalistično slabi, jim preti od kapitalizma pogin, in njih rešitev ni v nacionalizmu, temveč v socializmu.

Misleč delavce, ki razume vse premagujočo silo stvarnih razmer, bo našel v sebi moči za odpor proti frazi, ki ga slabi v boju in mu ne more dati ničesar. V organizaciji pa se bo njegova moč še povečala. In le če bo rešen kot človek; se bo mogel rešiti tudi kot član svojega naroda.

E. K.

POTA BODOČNOSTI.

Zasebna lastnina proizvajalnih sredstev je vir vsem socialnim zlom. Razredno nasprotje je nastalo z razdelitvijo človeške družbe v posedujoče in neposedujoče, v gospodujoče in razlašene. Socialni boj dakira od dobe, ko je močnejši in razvitejši upognil in zasužnil šibkejšega ter mu zaukazal, da mora zanj delati in biti njemu podvržen. Z uveljavljenjem

V avstrijskih deželah prihaja po ljudskem štetju 1910. na 1000 moških v Dol. Avstriji 1046 žensk, v Gor. Avstriji 1077 žensk, na Solnograškem 995 žensk, na Štajerskem 1066 žensk, na Koroškem 998 žensk, na Kranjskem 1099 žensk, v Trstu 1040 žensk, na Goriškem 961 žensk, v Istri 912 žensk, na Tirolskem 991 žensk, na Predarelskem 1012 žensk, na Češkem 1047 žensk, na Moravskem 1066 žensk, v Šleziji 1046 žensk, v Galiciji 1038 žensk, v Bukovini 1021 žensk, v Dalmaciji 1000 žensk.

Kako se ravna z železničarji.

Pariški list "Petit Parsien" je dobil iz Bejruta (Prednja Azija) sledeč brzojav: Odposlanci delavcev, po večini Kurdov, pri gradbi Bagdadske železnice so hoteli predložiti svoje pritožbe glavnemu inženirju, ki jih je pa z bičem pognal. Delavci so nato zavzeli sovražno stališče, ter se začeli zbirati. Glavni inženir pa je pustil voziti lokomotivo v polni hitrosti proti delavcem, zbranim na železniškem nasipu. Stroj je zavozil med delavce, pri čemer je bilo 9 na mestu mrtvih in 43 težko ranjenih. Mnogo delavcev je v zadnjem trenutku skočilo v reko, da se rešijo plavalno. Njih večina je utonila. Inženir pa je zbežal v nemški konzulat v Alepo. — Tako se širi kulturo na daljnem Vzhodu! Delavci spoznavajo kapitalizem najprej v brutalnosti njegovih hlapcev.

Iz polja moderne vede.

Outlaw, Sarajevo:

DELAWSKI PROBLEMI IN ORGANIZACIJE.

(Nadaljevanje.)

II. Delavni zaslužek.

Na ta ali oni način se godi vsakemu krivica. To čujemo dan na dan v različnih varijacijah. Če pregledamo prav jasno vso sestavo človeške družbe, moramo tudi tej premleti in vsakdanji trditvi brez ironije pritrditi. Ne godi se krivica le tlačnemu delavstvu, temveč tudi bogatašu, lenuhu, kapitalistu.

Krivica je zelo širok pojem in pojavlja se v nebrojni različnosti. Krivični smo proti nam samim, proti bližnjemu, proti celotnosti in nasprotno.

Pri presoji delavskih problemov nas zanimajo le dve vrsti krivic. Ene krivice je deležno dan na dan delavstvo v vprašanju delavnega zaslužka, drugo krivico čuti na svoj način kapitalizem. Prva krivica jemlje delavstvu vsako možnost do poštenega življenja, človeške eksistence, druga krivica znižuje profitno rato kapitalizma. Krivica, katere se goji delavstvu, je zločin na večini trpečega človeštva, domišljena krivica, katere trpi kapitalizem, je pa le poskusno izjednačenje nepravilnega ekonomskega položaja različnih razredov človeške družbe. Prva krivica živi torej v spoznavanju in trpljenju človeštva, druga pa predstavlja le manjšanje profita, a tudi to le navidezno.

Vendar pa je v teh dveh krivicah veliko sorodstva. A to sorodstvo je ostudno, nesramno. Primerjati se da s človekom, ki išče svojega sorodnika le v onem slučaju, ko ga zamore izrabiti v svoje sebične namene. Tudi krivica, katero trpi kapitalizem, najde le v onem slučaju svojega sorodnika krivice, kadar ima svojo neresno naložiti na slabjša ramena svojega izmozganega delavstva.

Kateri je toraj glavni znak tega sorodstva in glavni razloček obeh krivic? Edino ta, da zamore kapitalizem krivico, katere se mu je dogodila, prenesti na druga ramena, a delavstvo nima nobene možnosti krivice, katere se mu godi dan na dan, lažje prenašati, nima možnosti najti izhoda, da se otrese krivično naprtenega trpljenja.

Zakaj ne? Kaj zapira delavstvu pogled, kaj delavstvo tako zelo slabi, da se čuti napram kapitalizmu slabšeje? Odgovor ni težak! Delavstvu nedostaja inteligence, manjka mu onega širokega obzora, s katerega bi lahko presojal narodnogospodarske vrednosti, kakor so: delo in delavni zaslužek.

V trenutku pa, ko delavec bistro spozna bistvo dela in delavnega zaslužka, v trenutku, ko bo vse delavstvo znalo razdeliti blagovno produkcijo v njene temeljne člene, bo pripravljeno vreči današnje družbo. S tem trenutkom bo konec pravljice, da je delavstvo preslabo, da prevzame samo vodstvo in inicijativno blagovnega proizvajanja.

A danes je gotovo, da delavstvo trpi v vprašanju delavnega zaslužka velike, brezobzirne in življenja nevredne krivice. To ni nikakoli demagoško, to ni nikakoli pretiranje! Treba le odpreti oči in vsakdo pregleda to nebrojno raznovrstnost krivic.

Ali je že bil kdor naših narodnih in krščanskih boriteljev v premogokopnem rovu ob delu? V teh zaduhlih rovih, brez zraka, brez luči, koplje delavec premog, dan na dan, brez konca. Zanj ne sije sonce, zanj ne bije ura! Številni voz, ki jih ima na dan napolniti, mu je edino merilo: ne čuti več znoja, ne briga se za pretečo nevarnost! Če tudi škripljejo okoli njega lesene opore, ki prete vsak trenutek zagrebati ves ročeti stoji do kolen v vodi, četudi prete strupeni plini, on misli le na število napolnjenih voz, ker drugače mu podjetnik na plačilu dan utrga gotovi znesek od bognega zaslužka.

Opazoval sem te ljudi ob izplačevanju. Z obraza sem jim hotel brati njih občutke, jezo ali ve-

selje, zadovoljstvo ali razočaranje. A kako sem se motil! Komaj da je trenil z očesom! Smrtna hladnost je njegov izraz — seveda, saj je že v rovu imel natančno preračunano, kako malo vreden je ves njegov trud. Le sem ter tja je kedo zaškripal z zobmi, stisnil pesti, dobil je manj nego je pričakoval, obraz pa je miren, zgubljen.

In vendar bi moral dobiti delavca, kateremu se je odtrgalo pri zaslužku, preje več nego manj, ako ne bi krivica sestavila mezdne tabule.

Vzroki zmanjšane delavnega efekta pri povišanem delavnem naporu, leže v neizdatnosti premogovne plasti, v pomankljivem številu jamnih voz, v nepopolnosti organizacije obrata, katerega zavira oksaktno poslovanje, v udretju vode itd. Vse to so momenti, ki zahtevajo od delavca, kopača, podvojeni, potrjeni napor. Njegov zaslužek pa je kazen, utrganje pri mezdi.

Vsakokrat ko sem opazoval te ljudi, videl sem, da so le tedaj zadovoljni, ko so v mokrem, nevarnem rovu, kjer je vse trpljenje v znoju zakopano, kjer ni časa za druge skrbi, kakor za črno plast, pretečo nevarnost!

Kedo še ni čital Cankarjevga "hlapca Jerneja", da ne bi zatajil v sebi žalosti in jeze! Oni, ki vidi povsod le rožnato pravico, vzklíkne: to je bilo — danes ni več te krivice!

A vendar hodi ta krivica še danes enako ošabno po deželi, le da so je oblekli v modernejšo haljo. Ali je v resnici odpravljeno suženstvo? Le stopite tja med ljudstvo, v kraje oddaljene od mest in trgov! Najdete pastirje, hlapce, deklet, ki delajo od solnčnega vzhoda do trde noči, pozimi in poleti, z znojem v obrazu in ki ne dobe za to garanje nikakega plačila. Tu ni delavnega reda, poselskega počitka — in zaslužek? Zadovoljstvo je doseženo s par frankli žganja ob nedeljah, v najboljšem slučaju z litrom vina in novo obleko za Vel. noč! Na ta način se trpljenje obleče v žamet in krivica potopi v nezvesti alkohola!

V spominu mi je nadaljna slika, ki se mi je nudila vsako soboto na večer. V nasprotni hiši je stanoval podjetnik, ki je bantal s slabo sezidanimi hišami, delavskim stanovanjem namenjenim. Ko je navozil na stavbišče dovolj materiala, starih oken in vrat, stare opeke, napolnilega, črvicega lesa, najel je 3 do 4 zirdaje in deset do petnajst bosanskih težakov.

Vsako soboto je bilo na njegovem domu izplačevanje tedenskega zaslužka. Ko sem prišel iz službe ob peti ali pol šesti uri, sedela je ob hiši cela partija teh težakov in čakala na gospodarja in svoj zaslužek. Čakali so in gledali v gospodarjevo okno. Dve, tri, štiri ure!

Končno je prišel izza ogla, nekaj življenja je trenilo v gručo in gospodar je švignil v svoje hišo. Kmalu se je prikazal za šipami in zaklical ime. Poklicani je pristopil k oknu in v tem trenutku se je prikazala skozi okno pest z nekaj novci. Kakor hitro pa je izpuštil denar v delavčeve roke, zmaknil je hitro nazaj in zaprl okno. Očividno se je bal, da ga takoj ne doleti kazen za to ničvedno drobtino, katero imenuje plačo.

Če se je delavec le malo obotavljal ob oknu, zaslísal sem vpitje tega delodajalca: "barabe lumpje, cigani!" — Delo je zlato in dobre besede vredno!

Z okna sem lahko prečel "zaslužek." Dobili so posamezniki za ves teden po pet do najvišje deset kron! Oni zgoraj omenjeni zidarji so bili seveda posebej in bolj plačani, teh tukaj ne upoštevam. A oni reveži, ki so delali skozi ves teden po 12—14 ur na dan, so prejeli ob sobotah tako malo! Marsikateri se je zagrozil proti oknu, marsikateri zaihtel. Kaj naj počne s temi vinarji, ali naj jih takoj zapije, ali si kupi kruha za par dni? Seveda uboga para je to, saj marsikdo še prešteti ni znal božjakov in prosil tovariša, da mu je povedal koliko desetk je zaslužil ves teden.

Res, bilo je to v Bosni. A vseeno! Tudi v Bosni je delo plačati! Ne z miloščino, ne s krivico ampak s pravično zasluženim zaslužkom.

Kaj predstavlja dalje tistih 66 kron, katere dobi početniški učitelj kot mesečno plačo? Jeli to zaslužek, jeli miloščina, jeli škandal? Zaslužek ni, ker to ne odgovarja delavnemu efektu; miloščina ni, ker je učitelj vendar polnovreden državljan in škandal ni, ker je to kruta, trpeča resnica! Pač pa je to krivica, brezmejna krivica, katere ruši življenje, katere uničuje človeka.

O zaslužku govoriti je neobhodna potreba, ker tu je gnezdo vse krivice. Zaslužek v njegovem svojstvu spoznati in medsebojno vez človeka in njegovega dela preiskati, je dolžnost strokovnih organizacij. Zaslužek je integrirajoči del celoga narodnega gospodarstva in za to eksistenčno vprašanje ugodnega razvoja delavskega razreda.

Zato moramo tudi v vprašanju po njegovem bistvu in njegovi efektivni vrednosti raziskati. Le jasna resnica zamore krivico nadomestiti s pravico.

Na vprašanje, kaj je delavni zaslužek, delavec tem težje in nepravilneje odgovarja, kolikor bolj kvalificirano delo opravlja. Gotovo se ne motim, če trdim, da dobimo nejllogičnejši odgovor na to vprašanje pri onih slojih, kateri žive še deloma v naravnem gospodarstvu.

Spominjam se hlapca na našem domu, ki je vsakokrat, kadar je zapazil očeta "dobro volje", zaklical: "Glej ga, za denar se ga je napil! Jaz garam, on pa se spreha in zapravlja moj zaslužek!" Spominjam se še dobro da sem mu v duhu vedno pritrjal, a koravno nisem smel črhiti besede, ker bi to najbrže ne vplivalo predobro na moje telesno površje.

Popolnoma gotovo je, da je to hlapčev mnenje brez vse globljaje vrednosti in popolnoma nepremišljeno. A vseeno je v tem očitku nekaj grenke resnice, nekaj kar znači naravno logiko v presoji tega tako enostavnega zaslužnega vprašanja.

Vprašajte kmetijskega hlapca, ki je n. pr. ves dan nakladal seno, kaj je njegov dnevni zaslužek, kaj je njegovo delo vredno. Prav gotovo ne zgreši resnice. Ne navede toliko in toliko znesa njegova mezda, temveč odgovori, toliko in toliko del dnevnega delavnega iznosa je njemu pripadajoči del.

Seveda bi to logično mišljenje lahko precej destruktivno in kaotično vplivalo na gospodarstvo delodajalca. A vendar vlada tudi tukaj "božji mir", ker je v teh slojih delavstva tako zelo ukoreninjeno prepričanje o neobhodno potrebni eksistenci gospodarjev in hlapcev. Hlapcu je dovoljeno, da z zadovoljstvom konstatira obseg dovršenega dela, proizvajajo gospodarjskih dobrin, a dovoljeno mu ni, da bi dobil vpogled, koliko je v tem delu njegova truda in njegovega zaslužka, katerega bi smel tirjati od gospodarja.

A tudi te mu pouku bodo morale služiti prižnice, tudi do tega spoznanja mora priti ljudstvo, ako se hoče dvigniti nad nivo življenja.

(Konec sledi.)

RAZLAGANJE ZNANSTVENE GA SOCIALIZMA.

Priredil M.

Sklep.

Materijalistično naziranje zgodovine, nadvrednost in razredni boj so torej trije glavni principi, na katerih temelji znanstveni socializem. Te tri principe smo kolikor mogoče — saj v jedru — očrtali v prejšnjih člankih.

Dugnali smo, da je človeška družba podvržena zakonom razvoja ali evoluciji in spoznali vzroke in učinke, ki ustvarjajo socialne spremembe.

Zdaj živimo v dobi, ko se je pojavil nov razred — strojni proletarijat — ki je nujna posledica visoke razvitega kapitalizma, kateri je vpeljal gigantne stroje za proizvajanje.

pino, da se zamore brez ovir razvijati in rasti naprej, ravnotako pridejo razredi ljudi do gotovih stopenj v svojem razvoju, ko je potrebna revolucija in svrhu, da gredo neovirani zopet naprej in da ustvarijo novo družbo, novo, višjo civilizacijo.

Te revolucije imenujemo družabne ali socialne revolucije. Ako presojamo zgodovino iz materialnega stališča, iz stališča gospodarskih in razrednih bojev, tedaj vidimo celo vrsto socialnih revolucij, ki so se že izvršile. Bile so krvave in nekrvave. Kakor so pač nanesle razmere. Bodoča socialna revolucija, katere ima zdrobiti kapitalistični sistem in dati svobodno rast novemu družabnemu redu, je neizogibna. O tem ni vprašanja. Socialna revolucija je ravnotako gotova kakor zaton večernega solca. Vprašanje je le, kdaj pride in kako se izvrši. Vendar se pa mi dandanes še ne moremo baviti s tem vprašanjem. To je odvisno od razmer, ki bodo vladale v dotični dobi in pa od razpoložnja delavskih mas. Ekonomske razmere so deloma že zdaj zrele za socialno revolucijo, toda delavske mase pa niso. Zato pa je dolžnost razredno zavednega in izobraženega delavstva, da maso pripravlja za to velevažno dobo.

Inteligentno delavstvo, katero se zaveda svojih razrednih koristi, želi, da bi se pribhajajoča socialna revolucija izvršila mirnim potom, na dostojni način kakor se še ni poprej. Zato se je inteligentno delavstvo organiziralo v socialistično stranko, katere deluje na to, da bi delavstvo vporabilo svojo politično silo pri volitvah in tem potom izšlo iz rok protivnega kapitalističnega razreda vsa bojovna sredstva, namreč potom zakonodajstva. Na ta način bi bila socialna revolucija izvršena brez vsakega nasilja ali prelivanja krvi. Seveda, preden bi bilo mogoče kaj takega doseči, mora biti poprej organizirana velika večina (najmanj dve tretjini) delavske mase v politični stranki in sporedno v industrijalni organizaciji, katere mora biti v zvezi s prvo. To sredstvo v dosego cilja (socialna revolucija) se imenuje politična akcija; socialistična internacionala po celim svetu priporoča politično akcijo — kjer je le mogoča — kot bojovno sredstvo za dosego cilja. Kjer je pa politična akcija še nemogoča, kjer delavec še nimajo voline pravice (Rusija, Ogrska itd.) in kjer je proletarijat še na tako nizki stopinji izobrazbe, da ne zna čitati ne pisati v splošnem (Meksiko, Španija itd.), tam je še treba priboriti to sredstvo in v dosego tega sredstva je opravičena direktna akcija ali ustaja z nasiljem.

Dokler bodo delavci vodili boj v znamenju politične akcije, tako dolgo je vedno upati, da se socialne spremembe izvrše mirnim potom. Ako pa delavstvo kedaj zavzame politično akcijo — je skoraj nevrjetno — in se oprime direktne akcije vseskozi, tedaj je gotovo, da preobrat ne bo izvršen brez krvolitja.

Ali — kakor rečeno — mi ne moremo nič prerokovati, kako bo prišlo. Mi delamo in bomo delali v znamenju politične akcije, in če mi ne učakamo socialne revolucije, tedaj bodoči proletarijat in bodoče razmere odločijo kakor bo najbolj prav za — večino ljudstva. Kakor večina sklence, tako se bo izvršilo.

Eno je gotovo: socializem je neizogiben, pa naj pride kakor že hoče. In to je glavno. Sredstva za dosego cilja so postranska stvar.

Z ozirom na dogodke v Belgiji je gotovo zanimivo, izvedeti nekatere podatke o belgijski industriji in belgijskem delavstvu. Po zadnji ooficielni statistiki, ki so pa še iz leta 1896, je v Belgiji vsega skupaj 330.000 industrijskih podjetij. Akcijskih družb in zadržev je med temi podjetji le malo, namreč 1250. Leta 1896 je bilo v Belgiji 842.000 delavcev, od teh 196.000 delavk; leta 1900 pa 865.353 delavcev, med njimi 268.237 delavk. Največja industrijska mesta so Anversa, Bruselj, Gent, Lüttich. Mestnih obrov je bilo leta 1896 — 34, ki se razdele na 24 občin s 1300 delavci.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanске črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K\$ \$1, bi z odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 8% obresti. — Slovenci pošteženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.66 premoženja.

KASPARI DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue
vogal Loomis ulice
Chicago.

KAPITAL \$500,000.00
VLOŽENA GLAVNICA \$2,300,000.00

JAN KAREL,
PREDSIEDNIK.

J. F. ŠTEPINA
BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" čikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi uloge poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 popoldne do 5:30 popoldne; v torek in četrtek je banka odprta do 9 ure večer. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonosno.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti

— S. D. P. Z. ima svoje novce v tej banki. —

CYRUS W. DAVIS,
predsednik.

W. E. WISSINGER
blagajnik.

5 pristnih pijač, Kranjski Brinjevec, Slivovic, Tropinovec, Grenko Vino in in to so: Highlife Bitters. Moja trdka je prva in edina slovenska samostojna v Ameriki, ki importira žgane pijače naravnost iz Kranjskega. Naročite si poskusni zaboj, koliko steklenice in katere pijače hočete, samo da bo eden zaboj, 12 steklenice. Moje cene so nižje nego kjerkoli drugje, ker mi ni treba plačevati dražih agentov. Prodajam samo na debelo. Pišite po cenik.

A. HORWAT,

600 N. Chicago, St., Joliet, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V prejšnjih letih

Velikokrat slišimo, kako so naši pradedje živeli in kako so bili zdravi. Živeli so vedno po zahtevah narave in brez vsake razkošnosti. Absolutno nemogoče pa je za ljudi, ki žive v mestih, da bi jim dalo tako življenje zadovoljstvo. Nenavadno življenje, kakor primanjkuje svežega zraka in solne svetlobe, vplivajo zelo slabo na nas in nas prisilijo, da moramo iskati zdravila, katere pomagajo vzdržati naše prebavne organe pri pravem delovanju. Kot tako zdravilo je dobro poznano

Trinerjevo zdravilno
grenko vino.

Prvi učinek tega zdravila je, da očisti vse zaostale tvarine, ki ne bi smele biti tam, posebno ostanke neprebavljene hrane, ki so se vstavili v drobu. Ti stari ostanke jedil zastrupljajo celi život. Drugo sredstvo je, ojačiti notranje organe in tako preprečiti ponovno bolezen. Mi priporočamo nadaljnjo uporabo tega zdravila.

V boleznih želodca

V boleznih jeter

V boleznih črevesja

To zdravilo navadno daje popolno zadovoljstvo in sicer zato, ker prinaša pomoč. Ravnotako je v raznih drugih slučajih, kot pri zapeki, nervoznosti, slabosti, bolečinah in ujedli, blede in rumeni barvi kože, zgubi moči, lenem životu, zgubi apetita in izgubi spanca.

DOBI SE V LEKARNAH.

JOS. TRINER

Uvaževalec in Izvaževalec.

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

TRINERJEV LINIMENT je precej močno zdravilo, lahko se ga pomeša z oljnim oljem. Večkrat se pripeti, da bolečine v udih, sklepah in mišicah prenehajo že pri prvi uporabi. Imejte ga vedno doma pri rokah, da je lahko takoj rabite, ako je treba.